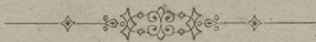

Malja Sõber.

—♦♦♦—

Noore rahvale armsaks ajaviiteks.

M. G.

Carlus.

Schnakenburgi trükk ja kulu.

—
1867.

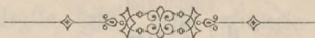

Malja Söber.

Noore rahwale armsaks ajawiitaks.

M. G.

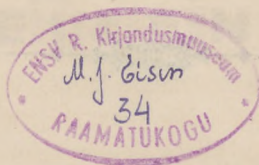

Cartus.

Schnakenburgi trüff ja kulu.

—
1867.

Zensuri poolest lubatud.
Hiias, 3. Juunil 1876.

I.

Haljakad jutud.

1. Kuriwaim kõhtus ja pajas ehk kensakad pulmad.

Mis pulmad on ja mis pulmas tehakse, seda teab igamees, ilma et selle üle waja kõneleda oleks. Aga kui pulmas ometi midagi isäralikku ettejuhtub ehk, et neid imelikul wiisil peetakse, siis on naad ometi nenda palju wäärt, et nende üle pikemalt kõneldakse.

Kohgil peeti pulmi — nime pole tarwis nimetada, ei tooks kellegile kasu, waid mitmele pahandust ja meelehaigust. Sga pulmaline katkus, et saetud ajal pulmamajasse jõuda wõis, ilma et seda sugugi oleks aimanud, kui wäga kensakaks pulmad minema pidiwad. Peagi nägi peigmees, et enam kedagi ei puudunud, waid kõik, keda ta kutsunud oli, kasku ja palwet täitnud oliwad. Noo, eks seda muidugi mõista ole, et, kui rikad pulmi pidawad ja teisi sest osawõtma paluwad, et need ka häämeelega palwet täidawad ja mitte koju ei jää.

Rõõmsad pulmalised ei nähtud mitte tuimad olevat, kuidas mõned arvavad, kui midagi nalja ega wigurit ei tehta, vaid maitsefiwad hoolega, mis magu pulmadel olema pidi. Sell lommel jõudis teine pulma pääw kätte ja kõik läks wäga hästi. Aga kas kõige pulmaaja, mis neli pääwa kestis, nenda mõnufaste minema pidi, seda ei täadnud weel keegi ütelda. Wastu õhtut hakasiwad mõningad pulmalised muudtoitu himmustama, sest naad arwasiwad, et liha juba küll jaadud on, — nagu see ju Eesti pulmade pääl peaaegu igas kohas pruugiks on, et leent sugugi ei keedeta, waid aga alati, see on igal jõomal liha antakse — ja palusiwad seepärast, et, kui wõimalik oleks, pulma perenaesed erne leent keedaksiwad.

„Kus te selle aruga lähate,“ küjendasiwad mõned wanemad mehed, „et pulma pääl erne leent keeta tahate laska? Kes seda enne kuulnud on? Kas nüüd kõik wana õigus otsalõpnud? Eöoge liha ja jaijaleiwa ja olge rõõmsad!“

Esimised aga ei jätnud ometi järele, waid ajasiwad wiimaks asja nenda kaugele, et pulma perenaesed nende nõuusse heitsiwad ja neile teisel homikul erne leent keeta lubasiwad. Kui leemewastased seda kuulsiwad, pahandasiwad naad endid hirmus ja murdsiwad kaua selle üle pääd, mill wiisil naad seesugust ettewõtmist tühjaks

wõisiwad teha. Wiimaks, pifa nõuupidamise ja järel-
arwamise järel läks see neil ometi forda.

Teise homiku wara auras suur pada tule pääl ja
erned hüppasiwad rõõmsaste üht teist tagaajades sees.
Hulk pulmalisi waatasiwad ahnete filmadega päält ja
rehkendasiwad juba isieneses, mill oodatud üwa roog
nende suhu pidi jõudma. Korraga lüffas üks eilne
nõuupidaja, kes hirmus selle wastu oli, et erne leent
keedeti, meelega ühe laua ümber, kus suuremat midagi
pääl ei seisnud. Kuna kõik müriinal ja kolinal sinna
feda waatama jooksiwad, kargas teine nõuupidaja paja
juure, wõttis ühe anesule taskust, tegi feda lahti ja
puistas fula hõbedat, mis sääl sees oli, patta. Kui see
fündinud oli, läks ta, nagu ei oleks midagi olnud,
teiste sekka tagasi. Need nägiwad, et laual suuremat
õnnetust ei olnud ja läksiwad seepärast oodetud roa
paja juure tagasi.

Uga ennä imet! Korraga hakkas pajas kõik liifuma
nagu oleks furiwaim erneid tagaajama tulnud, mis
nüüd suure hirmuga enam ei täädnud, mis tegema
pidiwad ja seepärast pajast wälja kargasiwad. Imestledes
kogusiwad endid pulmalised paja ääre kofku ja suurem
hulk ei täädnud sugugi, mis naad sest loust arwama
pidiwad.

„Kuriam on tõeste pajas,“ ütlefiwad mõned wanad moorid, „ja et tal jääb wäha ruumi ees on, roogib ta paksu eest ära.“

„Ja muidugi on kuriwaim pajas,“ hüüdsiwad ka need, kelle nõuu pääle jula hõbe patta wiisatud oli, „sest see ei ole mitte ta meele järel, et pulma pääl erne leent keedetakse; ta on patta tulnud, et kõik, kes erne leent sööwad, teda enestega allaneelaksiwad, kust tal kerge südamesse minna on. See on ju ammugi täada, et seesugusel mehel nupp otsas on, kust kõik sugu imelikud mõted ja arwamata kawalused väljatulewad, et aga inimeste hingi enesele saada mõiks. Seepärast hoidge endid, muidu wõtab ta teid hoopis tüks!“

„Tühi lori,“ karjusiwad teised, „kes teab, mis wiga see on, et seesugune äpardus juhtunud; wõite pada tulelt ära ja küll te näete siis, et midagi enam wiga ei ole. Wist on ehk perenaesed pajale liiga tuld alla teinud!“

Kudas ööldud, nenda tehtud. Silmapilk wõeti pada tulelt ära — aga kas erned jäiwad sisse? Dota feni! Palju neid jääb sees enam ei olnud, aga ka neil, mis weel sees oliwad, tuli seesama sugune kord kätte kui seltsiwendelgi — possol proots üle ääre. Üks noormees tahtis katsuda, mis magu seesugused erned ometi maitsewad, wõttis lusika, pistis sisse, tõstis täis ja

toppis siis rutuga juhu. Aga ja pala filf, mis äpardus mehele nüüd tuli! Baewalt oli ta esimese hää lõksu allariüpanud, kui ta juba soledaste karjatas, nagu oleks figa aia wahel parkjate käes. Tuli palaw leem hakkas sedamaid kurku ja soolikaid põletama ja mees, kes sees pool langet walu tundis, armas nüüd kindlaste, et toiti kurjawaimuga juba kõhtu jõudnud ja sääli kõiki endist toitu keema ajab. Ta hirm oli otsata suur, sest ta kartis, et tal nüüd kord kätte tuleb nii hästi eest kui taha otjaga enne sissewõetud moona seest väljapuiistata. — Wanad naesed aga, kes mehe röökimist kuulsiwad, mõtlesiwad, et mees tõeste juba ühe hää tüki kurjast waimust allaneelanud on, kes ta jüdanit enesele eluasemeks wõtma hakkas, tõmmasiwad mehe maha ja hakkasiwad ta rindu nenda õeruma, et kondid ragisesiwad ja kurjawaimu sell kombel mehe seest väljaminea fundima. Kui naad tüki aega seda wiisi õerunud ja nühkinud oliwad, arwasiwad naad küllalt olemat ja jättsiwad ometi järele. — Baene mees oli aga oma uudisehimmu läbi suud ja kurku palawa leemega nenda ärapõletanud, et mitu nädalid enne mõõdaläksiwad, kui ta jälle wana wiisi süüa wõis.

Üks mees oli enne kuulnud, et sula hõbe ennast palawas wäga laiale lautada katsuda ja armas nüüd warssti, et siin midagi muud tempu ei ole, kui et sula

hõbe selle nõuuga paja sisse wifatud on, et pulmalised oodetud leemest ilma jääma peakfiwad. Ehk pada küll mahatõstetud oli, ei olnud ometi erne iwagi sisse jäänud, waid kõik oliwad oma teed kus seda ja teist jäänud. See mees armas nüüd hoolega järele, kudast ta seda paha tegu kätte pidi tasuma. Wiimaks tuli tal üks seesugune hää nõuu meele, mis mehi tubliste nuhtlema pidi. Et ta peremehega suur sugulane oli, täadis ta, et see ükskord, kui tal kõht kinni olnud, aptekist rabarbari toonud oli, mis inimest igast seesugusest haigusest kõhe lahripäästab. Seda tahtis ta nüüd meestele sisseanda, et neid sell wiisil umustuse tõbest, olgu seda kellegil olemas ehk mitte, lahripäästa. Aga kudast seda kordas ta. Selle tüki poolest oli mees kimbatuses, aga mitte kaua. Ta läks, tõi rabarbari ära, wõttis suure õllelõpsiku, kelle sees kannudesse õlut walati, lastis ääreni täis ja puistas siis oma kõhutõbe rohtu, nenda palju kui tal seda ülepää oli, õlle sisse. Sellepääle pani ta õlle nõuusi laua pääle ja ootas nüüd igawusega, mis naljast wäljatulema pidi. Kudast armas ta nüüd oma kelmustüki üle naerda wõiwad! Mõista muidugi et see ka seda wäärt oli.

Ei läinud kuigi kaua aega mööda, kui mehed kahanenud kannusi uueste täitfiwad ja tubliste sees rüüpama hakasiwad. Hakatuses oli, nagu ei oleks rohi

midagi aitanud, aga forraga tundis üks, kes tugewaste teelt kaasnud, kui natuke aega joomisest möödaläinud oli, enesel kange wäljamineku häda olemat, tõusis püsti ja ruttas kiirete sammudega ukselt välja.

„Kuhu sa nüüd jooksed?“ küsis kõrwasistuja hirmutades, „ega sina ju enne leent sõõnud ei ole, et kuriwaim su kõhtu läinud on!“

Aga ülekohutul seisab palj karmul. Waewalt oli ta wäljamineja üle naeru lõpetanud, kui ta enesel ka seesama sugust häda tundis olemat, maast üleskargas ja ukselt välja õue lippas, nenda et tal sugugi aega enam uft kinnipanna ei olnud.

Pea tuli teistel ka seesama lugu kätte, ja nüüd käidi nenda tihti väljas, et uste linn enam muud ei saanud, kui alati lõgise pidi. Hädaste oli mõni wäljast tuppa tulnud ja mahaistunud, kui aga forraga jälle kange häda kätte tuli ja ukselt välja plagama pidi panema. Need, kellel weel seesugust õnnetust maitsema ei olnud, ei saanud sest esmalt midagi aru, mispärast teised nenda tihti väljas käisid, aga pea läks ka nende märk lahti.

„Helde taewas!“ kisendasid naesed, „kõhutõbi on lahti! Ega nüüd enam kellegi asi ei aita! Soia ennast küll, aga kui hoop juba pihtas on, siis on kõik ilmaaegu.“

Kõige parem nõuu on, kui meie hästi õlle ja napsi klaaside põhja vaatame, sest, kudas kõneldatakse, pidada kanged joomaajad selle haiguse vastu väga hääd olema ja feelma, et ta mitte külgi ei hakka. Ehk seesugune jook kõigile küll hästi ei kõlba, ei aita jäl asi ometi ühti, waid, kes ennast häda eest hoida tahab, peab wõtma, kui ka mitte häämeelega. Aga mõista muidugi, õlut peab ometi jooma, sest wiin võib liig kergelt päid kirjaks teha! Sina kallis taewas, ega see ometi hääd lugu ei tähendada! Esmalt olivad kõik erned pajas nõiutud, kellest, kui neid ehk oleks jõõdud, armata oleks wõinud, et see paha lugu neist tulnud on, aga et seda mitte ette ei ole tulnud, on koguni täadmata, mis järane asi tähendab. Nüüd on korraga suurem hull pulmalisi raskes kõhutõbes — hääd sest loota ei ole — mõni suur õnnetus on ilma kahewahel olemata tulemas. Kõige päält on aga haigedele tarwis arsti muretjeda. Kust seda wõtta?"

Selle üle ei olnud kaua tarwis järelnõetelda. Paari wersta taga elas üks kuulus kaardimoor, kes ka haigusi toherdas. Olgu naad mis sugust tahes — kõigide wastu armati teda, nagu ta seda ka isi ütles, abi täadmata. Selle järele sai nüüd üks pois saadetud, kell weel kõhutõbe kirjast ega kiusu maitseada ei olnud, et ta paluma pidi, et see nenda ruttu kui ilal wõimalis api

tuleks, sest muidu saada auusad pulmad — nagu seda ju näha oli — hoopis ärarikutud.

Kuna poisj ratsa hobusega wanamoori järel läks, armastamad klaaside kõrwas istujad rohupruukijad järele, millal neil enam tõbe külghakkamist karta ei ole, kui kardetaw tõbi järg järjelt rahu pääle waatmata ka järeljäänud terweid nuhtlema hakkas. Nüüd oli tisen-damine ja karjumine otsata juur. Siiski ei saanud keegi seda aru, et nende tõbe algus muial kuskilgi ei olnud kui õlle sees, kuhu kelm wader seda nende piina-miseks ja waewamiseks wiistanud oli.

Pika ootamise ja igatsamise järel jõudis poisj ometi tagasi ja temaga ühes ka kaardimoor. Oh seda palawat filku, kui juuri filmi see nüüd tegi, kui ta seesugust juurt haigete karja nägi! Et toherdamise wastu jõuudu finnitada, istus ta kõige päält laua ääre tooli pääle maha ja proowis jääle olewate klaaside hääduft järele. Kui ta nüüd küllalt rammu finnitust juba armast saanud olewat, tõusis ta püsti, wöttis kotu ligiwõetud pudeli taskust wälja, neelas isi hää lonksu alla ja andis siis esimese haige kätte, kuna ta isi jääle juures mitmesugusti tempusi tegi ja posisemise sõnu luges. Wiimaks armast ta jellele juba küll olewat, wöttis pudeli käest ära ja tõttas teise juure. Aga waewalt oli ta jääle, kui ta äriste pudeli käest mahawiskas, mis kiwi põrmandu

pääl tuhandeks tüfiks kattipõrkas ja isi ušest wälja punuma pani. Dorjommika märjad, mis, nagu ülemal juba nimetatud, kõhutõbe alustused olivad, ei wiivitanud ka tema keres palju aega, waid haasiwad pea käärima ja sest see tuli siis, et wanamoor nenda ruttuga ušest wäljaplagas.

Kudas naeriswad nüüd need, kes tuas olivad, nenda et mats rebeda tahtis. Kui wanamoor tüki aja pärast tagasituli, hakkas ta täie juuga kiruma:

„Wõtku pagan oma kõhutõbe, mis wastu arsti wõim ka enam aidata ei taha! Aga ma ütlen nii tõeste, kui ma siin seisan — — juba pani ta uueste ušest wälja punuma ja tuli alles tüki aja pärast tagasi. Nüüd hakkas ta oma kattenud jutu lõime uueste üleswõtma. „Ma ütlen teile,“ ütles ta, „nii tõeste kui ma siin seisan, uskuge mind: Üks on kõiki pulmalisi äranõiutanud. Minu arwamise järel peab see wist mõne ilusa tütre ema olema, kes, et peigmees ta tütart mitte ärawõtnud pole, nüüd seda kättetasuda tahab ja kõiki pulmalisi äranõiutab. Nenda need wanad moorid iffa on; kui kõik asi nende soowimiste järel ei sünni, noo siis on tuli takkus. Wõtku see ja teine kõik nõidasi ja selle sarnatseid maa päält hoopis tüfiks põrgu põhja! Aga oodaku see kurjategija nõid, kes meite pulmi ärarikkunud on — ma näen juba waimus ta nägu, küll

ma ta saadana lapsel seda kõik kättematjan! Pää asi on, et ma sest põrguhaigusest aga terveks pean saama ja siis peab kõik täidetud saama, nii tõeste kui mina tulewiku asju tean ja rahwast haiguse küüfist päästa woin. — Wõtku pagan seda ja teist, ma tahan praegu temale kättetafuma minna, et — — —" kui forraga jälle kange häda kätte tuli ja wanamoor tuast kiireste wälja kobis.

Ünneks hakkas pea esimeste kõhutõbe haigus möödajõudma, sest naad oliwad nüüd, kudas üks ütles, nenda tühjad, et ühest otsast teisi läbi waadata wõis. Nüüd ei olnud enam küsimist, waid istuti lauda ja sõõdi sell kommel, et liha waagnad üsna filma nähes kahanesiwad. Ehk küll teised keelisiwad ja ütlesiwad, et haigus uueste hakata, ei hooltud sest midagi, waid pandi kõhtu, mis kõhtu läks. Et wana õlut, kus kõhutõbi sees oli, otja lõpnud oli, toodi uut, mis kõigist pahast kraamist puhas oli ja seeläbi ei tulnud meestele enam kõhutõbe hirm. Neg ajalt hakkas ka teiste tõbi wähenema, nenda et naad laua ääre istuda ja teha kinnitust wõtta wõisiwad. Täada muidugi, et mehed ja naesed nüüd selle pääle niisama wirgad oliwad, nagu enne rohu pääle, mis kõhutõbe eest hoidma pidi. Wanamoor oli kõige wiimane, kes haigust pulmamajast, kus ta kui paha mõeras käinud oli, ärasaatis.

Nüüd sõõdi ja joodi jälle, et wähele jäänud korrad tasutud saaksiwad. Shtu oli juba käes ja kaardieit, kellest nõidus seeford ülekäinud oli, sammus koju poole. Aga ei, kas kurjategija nõid nuhtlemata pidi jääma? Seda ei tahtnud ta mitte sündida laska. Et see oma parajat palka saaks, astus ta sinna peresse sisse, kus ta nõia olemat arwas ja hakkas tua ukse all walju häälega nii hästi maja inimeste, kui ka elajate pääle needmise sõnu lugema ja pomisema. Waewalt oli aga pereema seda kuulnud, kui ta ahju otsest lömmu põhja wõttis ja sellega wanamooril paari seesugust matsu selga andis, et ta kui karjakrants parkimise järel nuutsjudest tuast wäljapunus ja koju poole silis.

Eht küll kõik jälle pulma pääl röömsad oliwad, arwasiwad mõned wanad naesed ometi, et see noore paari abielu hakatusele wäga paha tähendus olla, sest nõidus liikunud seesugusel wägewal kombel, et ka kaardimoor, kes kõigi suguste haiguste wastu abi täada ja kelle walitsuse all kõik seista, kõhutõbesse jäänud.

Pulmad läksiwad nüüd mööda, ilma et enam mingisugust õnnetust ette oleks tulnud. Kurwi tundisi oli küllalt juba nähtud ja rohkest hirmu tuntud — nüüd pidi rөөm seda magusam maitsema. Kui Sumalaga jäeti, kõneles kõhutõbe nõid lugu walju häälega ette, ja palus kõigest südamest, et naad temale ta üleannetust

andeks annakšiwad. Mõne mehe meel oli esmalt küll natuke hapu, aga pea kadus tuskus ja „nõida“ kiideti weel ofata, et ta kaardimoorile seesugust kena pusti teinud olla, mis ta wäge hulga wähendanud. Kõige pahem lops oli aga kaardimoorile see, et sest pääwast saadik keegi enam ta juure ei kaardide ega muu arstimise pärast ei tulnud, waid ta ainu üksi oma rohuflaaside juures nagu kama pesas istus. Paras temale ja kõigile kaardimooridele, kes rahwast pimeduse lõõgas wedada tahtwad, et aga isi hääd kasu saakšiwad. Millal muudawad ajad, kus kõikide filmad lahti lähwad!

2. Uus müts poole toobi wiina eest.

Malja Hans oli esimene wõrukael ja kawal kõige suguste kelmustükide pääle, nenda et ümberkaudu kedagi ei olnud, kes tema tegudest kuulnud ei olnud ja see pärast kutsus rahwas teda igasse poole, kus mõnda röömu pidu peeti, et jää Malja Hansu tegude üle jälle korda naerda saaks.

Kõikuse aeg oli kätte jõudnud ja igal pool walmistadi talguste wastu, sest rüki ei tahtnud oma lõikusega wiivitust ettewõtta laska, waid ähwardas mahapudeneda,

fui lõikajad pikaldased olla tahtsiwad. Nenda juhtus ka, et Hansu waderi poja juures suured talgud tehti ja nagu juba isienesestki mõista, Hansu õhtuks pidust osawõtma paluti, sest kes seesugust naljaniisutajat meest raske lõikuse tööle panna tahtis! Shtu jõudis kätte. Et rufid warakult lõigatud saiwad, ruttas igamees talgumaja poole, kus aurawad road juba kaugele tühja kõhtu eneste poole kiskusiwad. Sgamees pistis nenda palju suhu, kui wats iial wastuwõttis, sest talgulised tahtsiwad, nagu wana sõna ütleb, enne watsa kääriseda lasta, kui üwa rooga ülejätta. Wiimaks oliwad kõik oma asjaga nenda kaugele saanud, et naad laua äärest ülestõusta ja sööma laulu laulda wõisiwad.

Kui nüüd talgulised nägiwad, et Hans täna ikka weel wait oli ja mingi nalja tüki ettemõtta ei tahtnud, läks nende asi igawaks ja üks tore noormees astus nende hulgast Hansu juure küsima, mis seesugune lugu tähendada. Seda oli Hans ammu juba ootanud. Nüüd oli paras filmapill kätte tulnud.

„Pea juu!“ ütles Hans. „Sinu enesel wõeras müts pääs ja tuled oma lobisemisega minu juure mu kallist aega wiitma ja mu suuri mõtteid segama!“

„Noo, nüüd on lugu lahti!“ hüüdis mees, „mis ja nüüd räägid, minul peab wõeras müts pääs olema? Kes Juudas sulle seda mõtet annud on? Nii tõeste

kui ma praegu sinu ees seisjan, on see müts minu. Alles eila õhtu ostsin ma teda kiriku alt kaupmehe käest ja maksin ta eest poolteist rubla."

"Tühi kõik!" hüüdis Hans. "Kui ta sinu oleks, siis võiks ja kolm korda mulle mu küsimeste pääle vastada, et ta sinu on. Aga et see sinul võimata on, näen ma juba ette ära."

"See minul võimata?" kostis mees. "Hakka pääle ja ma tahan sulle näidata, et ta kellegi muu, vaid mu oma müts on."

"Ei, seda viisi ei läha see kord mitte," ütles Hans, "vaid kui ja seda just teha soovid, siis weame sihla. Võid ja kolm korda minu kolme küsimiste pääle ütelda: „Minu müts!“ siis tahan ma sulle poole toopi nappi osta. Kui ja aga seda mitte teha ei wõi, siis mõista muidugi, et sina sihlwedu kautad ja minule nendasma palju maksuma pead."

"Topp, selle kaubaga olen ma rahul!" hüüdis mees. "Teie teised olete kõik meite tunnistusemehed! Alusta nüüd oma küsimesi, Hans!"

"Hää! Aga kui ja mõne vastu pääle ei kosta, ehk midagi muud ütled, siis olen mina kindlaks tehtud sihlwedu ilma kahewahel olemata wõitnud."

"Täada muidugi! Sa pead aga ometi näha saama, et sina mitte sihlwedu ei wõida, vaid mina isi. Oh,

kudas ma siis, kui ma su käest lubatud poole toopi wiina kätte saan, su rumaluse üle naerda tahan!"

"Kes kõige wiimaks naerab, naerab kõige parem!" kostis Hans.

Nüüd võeti käsfi lahti ja kästi Hansu küsimestega wäljatulla. See ajas ennast õige sirgeks, tegi tõsise näu ja küsis imelikku häälega:

"Ütle mulle südame põhja päält armas faim ülesse, kust sa selle mütsi otnud ja kui palju sa ta eest maksnud oled?"

"Kiriku poest poolteist rubla eest!"

"Dlete kuulnud, talgulised!" hüüdis Hans rõõmuga, "et mina kihlwedu wõitnud olen. Meite kaup oli, et ta minu kolme küsimise pääle iga kord „minu müts" pidi kostma ja nüüd on ta juba esimese korraga „kiriku poest poolteist rubla eest ütelnud. See on awalik, et mina wõitnud olen!"

"Hans on wõitnud, Saan kautanud," hüüdsiwad kõik talgulised.

Dh, kudas mees nüüd sõnus, sülitas ja kōrwatagust kratsis, kui ta mõtles, et ta poole toopi napsi kautanud oli. „Aga ega see sulle kingitud ei saa!" pomises ta isieneses, „küll ma seda mitmewõrra su käest wälja tahan kiskuda." „Minugi poolest!" hüüdis ta waljuste, „ma tahan oma kautust maksta! Aga mis oleks, kui

meie veel ühe korra katsufime? Võib olla, et ma veel kantan ja siis saaksid sa sell kombel terve toobi!”

„Häämeelega!” ütles Hans. „Ma tahan sulle näidata, et ma oma asjaga kade ei ole. Müüd tule aga uueste siia ja lööme kassi kofku — sellesama tingimisega nagu ennegi — poole toobi wiina pääle!”

See sündis. Pikul silmil ootasivad talgulised, mis sest loust wälja pidi tulema. Hansu nähti ikka veel mõtlewat, nenda et rahwas arwas, et ta oma tarkusega seekord lõksu läinud on ja mõidetut poolt toopi wiina tagasimaaksma peab.

„Ah, ah, kelm! Ruttu oma küsimistega wälja!” hüüdis Saan! „Wist tahad sa, kui sulle kaua aega anname, jälle mõnda pusfi wäljaarwata!”

„Seda ei ole mul sugugi tarwis,” kostis Hans, „ma tean juba ammugi, et ma wõitma saan, ja sellega on asi lõpetatud!”

„Noo mis wiivitamine see on!” hüüdsiwad talgulised. „Kui kaua peame meie teite pärast ootama! Hakake pääle, et nali ükskord lõpeb.”

Müüd pani Hans ennast jälle prunti, tegi weidra näu, nagu esimese korra, aga enne kui ta midagi küsida sai, ütles Saan wahela:

„Tühi temp, Hans, et sa müüd mind enam sellega wõrgutada saa. Küll kahju inimest õpetab ja targemaks teeb!”

„Saame näha," kostis Hans. „Ütle mulle, kelle käest võtsid sa seda mütsi enesele laenuks? Sinu oma ei ole ta, kuidas ma selgeste kuulnud olen, mitte, waid kes teab kelle jagu? Kes oli see, kelle käest sa teda enesele võtsid?"

„Minu müts!" ütles Jaan.

„Tohoo pärgel!" hüüdis Hans. „Sina ütled mütsi isienele mütsi käest saanud olevat; kus sa selle aruga lähad — sa oled ju see esimene walelik, keda ma maa pääl näinud olen. Aga mis ma ütleva pean, feesugust meest, kes nagu mina tõi kõneleb, ei ole maailmas enam kuskil leida. Seda tean ma selgeste, et sest ajast kõige vähemalt seitse aastat möödalanud on, kui mu uudele pääl weel tõsidus kõmas. Tee sa ka selle järele ja saad üks rohkestest auustatud mees olema. Aga nüüd tunniista mulle ülesse, kelle jagu see müts on ja siis lähwad kõik asjad jälle hääks."

„Minu müts!" kostis Jaan.

„Küll on ta tark!" hüüdis Hans. „Nüüd näen ma, et mu asi enam midagi ei aita, waid sina poole toopi wiina tõeste wõidad. Kui sa aga tõeste seda kihlwedu wõidad, mis saan siis mina selle eest ju käest? Üksna ilma ei wõi ma ometi jääda; kas ei ole tõsi?"

„Minu müts!" kostis Jaan kolmat korda kindla häälega.

„Jaan on wõitnud, Hans kautanud!" õiskaswad talgulised walju häälega. „Waat kus tüff on! Üks-

kord on ometi sest wõrukaelast jagu saadud ehk meie küll ilal seda uskuda ei tahtnud. Et aga Saan terane pois on, läheb tema käes kõik wäga hästi toime."

"Pidage," hüüdis Hans, "ärge nenda kärmed olge, meil on ometi weel aega. Sellewastu ei tingi ma sugugi, et Saan wõitnud ja mina kautanud olen, ja tahan kihlwedu häämeelega wäljamaksta, aga mis see pää asi on, on see, et nüüd Saani müts minu on."

"Kudas nenda?" hüüdsiwad talgulised kohkudes. "Mis filmamoondamist ja nüüd ette tahad wõtta, Hans? Saani müts sinu?"

"Muud midagi ei taha ma ettewõtta, kui seda, mis kord ja kohus on," wastas Hans rahuliste.

"Waatke, omas wiimases küsimises küsisin ma: "Mis saan ma siis ju käest, kui ja tõeste kihlwedu wõidad," mispääle Saan warmalt kostis: "Minu müts!" Et, nagu mahatehtud sai, see, mis suust wäljalöödud, tõeks peab jääma, siis ei aita jääl muud midagi, kui, mis kord äralubatud, see seks jääb. Mina maitsan kihlweu kautust wälja ja saan mütsi enesele."

"Aga kui ta seda ei oleks kostnud," ütlesiwad talgulised, "siis oleks ta oma kihlwedu kautanud."

"Wõib olla," ütles Hans, "aga see ei oleks minu süüd olnud. Snimene peab, kui ta midagi ettewõtta tahab, kõik asju hoolega ja tubliste järele mõtlema,

mis sest wälja tuleb, aga mitte ilma mõtlemata igast asjast linnihakkama. Sünnib see, siis võib sagedaste läsi wäga pahaste läia, nagu meil sest praegu üks eesmärk on. Kui ta mulle kostnud ei oleks, siis oleks ma kihlwedu wõitnud; aga et ta kostis, kautasin küll mina, sain siiski mütsi selle eest asemele, sest see on üks kimbatus ilma pääsmiseta, mis nenda säetud on, et keegi, kes ennast korra selle sisse annab, enam terwe nahaga pääseda ei wõi, waid ühe tüki itta kautama peab."

Ennast Jaani poole pöördes lisas ta juure: „Et asi ometi enam nalja kui tõe pärast on, ei taha ma si mütsi mitte ärawõtta, waid jälle tagasianda. Olgu see teile kõigile õpetuseks, et midagi umbkottis ette ei wõtta, waid enne hooliga läbikatsute, kui asja toimele sobitama hakkate!"

3. Jõest ilma sõiduriistata üle minna.

Teine kord oli Hans linatalgul. Siin ei tahtnud ta, nagu see mõnes kohtas sagedaste ettetuli, ilma-asjata päältwaataja, waid tubli ja hoolas töötégija olla. Kui õhtul linad weetud saidwad, läksiwad kõik talgulised endid jõe ääre pesema, sest lina kõnts ja sop ei olnud kellegi õrna ega walge ihule armu annud, waid hästi

hoolega ülemäärinud. Pea olivad kõik endid jälle näutumast koormast lahtiteinud ja hakanud nüüd koju poole kõmpima. Nende seas, kes seda ettemõtsivad, oli ka sõber Hans. Kui ta ukse ette jõudis, istus ta pengi päale maha ja lastis filmi jõe poole kätä, mis majast mitte väga kaugel ei olnud. Korraga nägi ta et üks jõe päält lootusifuga ääre jõudis, kus teisel himmu sisse hüpata nähti olevat. Aga just sellamal filmapilgul, kus mehe esimene jalg hüpates juba lootusifuserma pääl seisis, ja ta teist järeltõmmata tahtis, sai lootsik see läbi hulga edasitõugatud ja mees sulpsas üle kaela wette.

„Oh ja lol wafikas!“ hüüdis Hans, „kas sa Juudas mitte osawam olla ei mõistnud? Oleks mina sinu asemel, ei pruugiks ma lootsikut ega muud sõiduriista sugugi, waid lähaks jalgfi otsekohe üle jõe.“

„See ei ole suurem ime,“ kostis üks talguline, „ega lootsik ainuke ei ole, kellega üle wee minna võib — selle tarwis on nüüd sel ajal hull abiriistu muretsjedud. Mademed ja fillad, need ons', kust inimene igal ajal üle saab. Ara arwa, et sa mind ka nenda petta mõid, kui sa ruffi talgul Jaani petsid — küll ma sulle kõiki wee nõuusi ette oskan panna!“

„Mina peaks mademeist ehk fillast üleminema!“ hüüdis Hans. „Oled sa narr, ehk tahad sa narriks

jääda, kui sa minust seejuguft asja arwad. See oleks juurem kui rumalus!"

"Aga sa ei pea ka ojumist käimiseks arvama!" ütles mees.

"Ära ole sõge, ma olen korra juba ometi ütelnud, et ma ilma mingisuguse sõidu ja kandmise abiriistata üle lähen."

"Tühi jutt! Wist tahad sa Peetruseks saada, Hansukene, aga ära ilmaasjata looda — sest ei tule kõige vähematki imetegu välja."

"Ei, sellepääle ei ole ma elades mõtelnudgi, kaim; mis mina teen, on nenda selge, et ka väike laps sest väga hästi arusaada võib."

"Wõimata!" hüüdis mees, "see on ju käpuga katsun wale luiskamine."

"Lõõme käed!"

"Minugi poolest!"

See sündis.

"Nüüd sõber," ütles mees, "pead sa oma lubamist täitma — ma tahaks hää meelega ometi näha, kui kaugele su wale jäljed ulatawad."

"Dota!"

"Mis asja pean ma ootama? kui kaua?"

"Nenda kaua, kui mina tahan. Meie oleme küll jeda maha teinud, et ma ilma mingisuguse abiriistata üle jõe lähen, aga mitte nimetanud, millal see sündima

peab. Oles ja mulle enne käelöömist oolnud, et ma seda käiki praegu pean ettemõtma, ei oles ma loomulikult mitte walmis olnud seda täitma. Aga et ja seda tegemata jätsid, on mul hää ütelda, et ja ootama pead, mis nenda kaua wältab, kunni jää tuleb ja jõge kindla mantlega katab. Siis woin ma ütelda: „Nüüd on paras aeg tulnud, kus ma tõutust täita tahan. — Ettemaatmist on iga asja juures tarwis!“

Nüüd alles saidwad mehed aru, kui palju kahju sest tulla wõib, kui kõik mitte selgeste nimetatud ei saa. Sell kombel on ju mõni meeski suurt õnnetust tundma pidanud saama, sest et ta sell ajal, kui wiga weel wõimalik parandada oli, seda tegemata jättis, ja ilma järelarwamiseta ja pää waewamiseta alati edasijammus. Kui kõik asi aga hoolega järelarwatud saab, siis wõib mõndagi paha tulemast keelda.

4. Rõrgemasse hüpata kui maja.

See oli ühel talwel kui Hansu kohegile warule kutsuti. Täada muidugi, ega Hans seefugune mees ei olnud, kes kasu wastu pani, waid rõõmustas ennast otsata, kui jälle maailma ja suurt inimeste hulka näha sai. Pühapääw hommiku wara ehitas Hans ennast juba mundressse, tõmmas kaapübara päha ja hakkas

warude maja poole kõmpima, kus aga õnnetuseks kõik weel noorskasivad. Kui ta tüü aega uſe taga müris-
tanud oli, tuldi wiimaks ometi wälja, tehti uks lahti
ja lasti teda ſisse. Igawus hafas teda enne piinama
fui walge wäljatuli. Nüüd ei olnud ka enam waja
kaua oodata; warulised sõitſiwad ſalgu kaupa uſe ette
ja tegiwad Hansu igawusele otsa. Et tal üſfinduses kaunis
rohkeſte aega järelmõtelda oli, oli ta mõnda wigurit
wäljaarwanud, mis ta nüüd pruukima tahtis hafata.

Üks wäike poisſ astus juſt tua uſeſt ſisse, aga et
jalad lühikeſed olivad, ei ulatanud mehikene kindlat
ſammu wõitma ja kukus põrmandale pikali.

„Kui hirmus wäha ſawuſt ſellel poisi jõmſikal on!“
hüüdis Hans. „Kui mina ſeeſugune olin, tegin ma
kõik teud ära ja hüpaſin kogu ni kõrgemaſse kui ſee maja!“

„Kärwa lugu, mis juttu ſa lobifeſ?“ hüüdis üks
wõeras, kes Hansu ei tunnud. „Ära arwa, et meie
narrid oleme ja ſinu pilli järel tantſima hafame, ſee
on, mis ſa lobifeſ, tõeks arwame.“

„Mitte nenda kärmef!“ hüüdis Hans. „Kui ſa
ſeda uſkuda ei taha, wõin ma ſeda ſulle praegu kõikide
filmade ees tõeks teha. Lõõme käſſi ja ma olen filma-
pill walmis tõutuſt täitma.“

Oh! küll need, kes Hansu tundſiwad, wõeraſt ſeda
tegemaſt ſeeliſiwad, ei hoolinud ſee nende ſeelufi midagi,

waid tahtis wihuti kõigil tõeks teha, et Hans lobasni ja walelik on.

„No, hää küll, Hans läks nüüd wälja, kuna kõik rahwa hull järel käis, kes hää meelega uut nalja näha tahtis. Kui ta paari korda tõhatanud ja enese ümber waatanud oli, hüüdis ta: „On nüüd kõik walmis, ma tahan oma tööd alustada,“ ja et kellegil midagi wasturääkimist ei olnud, tõstis Hans korraga mõlemaid jalgu ülesse ja laskis siis jälle maha.

„No, kuu ja ootad, küsis mõeras, „kas ja üks kord weel pääle ei hakka?“

„Mis?“ tähwatas Hans, „kui mitu korda pean ma su kes õige hüppama? Kas ma korra seda juba teinud ei ole? Mina olen kõige vähemalt paar tolli kõrgesse hüppanud — aga maha? — seisab oma endise koha pääl paigal!“

Häbiga läks mõeras, nalja ja naeruga aga teised päältwaatajad tuppa tagasi.

Petetud foolmeister

Ühes koolis oli kaunis hull lapsi koolis. Eht neid küll liig palju ei olnud, kartis foolmeister siiski neid mõnda selmustüki tegewat ja tuast wäljaminewat ja seepärast jäädis ta neid nenda istuma, et ta iga kord kui neid ütleoti, mis kolm kord pääwas sündis, iga

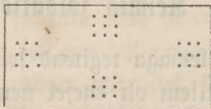
seina ääres üheksa poissti leidis olevat. Et läinud kuigi kaua aega mööda, kui poisid midagi väljamõtlesivad, mis koolmeistre jäadmise läbi neile hääd kasu saata lootis. Kui nüüd ühel pääwal ilus ilm oli, läksivad neli poissti, enne kui neid ülelugema tuldi, tuast wälja ja wõtsivad nõuiks midagitegemises kallist aega raisata. Pea tuli koolmeister, aga ennä imet! Ta luges poisja üle ja ehk küll neli waja oliwad, ei saanud ta sest ometigi kõige vähemalt aru. Et ta nende arwu täis leidis olevat, läks ta rahulise meelega jälle ära. Kui teised seda nägiwad, tahtsivad naad koolmeistre rumaluselt enestele weel rohkem kasu saata ja selle kindla mõtega läksivad jälle neli esimeste järel tuast wälja õue.

Õuina jõudis kätte. Koolmeister luges poisja üle, aga tee mis tahad, ehk nüüd neist juba küll kaheksa äraläinud oliwad, ei puudunud tema meelest ometi ükski; waid ta arwas ikka alles niisama weel tuas olevat, nagu enne. Nähes, et esimestel kaheksal asi nenda hästi korda oli läinud, wõtsivad mõned weel nõuiks oma õnne katsuda, ja jälle jätsivad neli poissti koolituba ja raamatuid Sumalaga ning tõttasivad õue hulkuma. Shtul luges koolmeister järelolijaid üle — aga ei leidnud ilmaški weel puudust. Kui õnn on, siis peab õnne pruukima, mõtlesivad poisid ja jälle läksivad neist

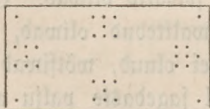
neli wälja. Hommifu wara läfs foolmeister foolituppa poisja järelwaatama ja ülelugema, aga ime! tee mis tahad, ehk küll juba fuusteistkümmend poisfi äraläinud oliwad, oliwad iga foolitua feina ääres ometi nagu enne weel ühefsa foolipoisfi.

Kuidas oli see poistel wõimalif, et naad foolmeisteri nenda mitu korda petfiwad, ilma et see sest kõige wähemat aru olefs saanud? — Selleüle annawad alamal feifawad wigurid felgemat otfsust.

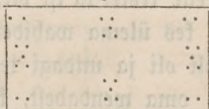
1

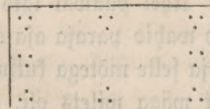
2

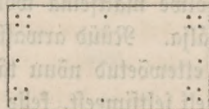
3

4

5

See näitab nüüd selgeste, et koolituaš esmalt ülepää 36 koolilast aga neist esmalt 9 iga seina ääres ja siis üks iga nurga pääl ja seitse kesi paifas olivad. Kui neli äralätsiwad, jäädsiwad endid kaks tülki nurga pääle ja wiis kesi seina ääre, misläbi lugedes niisama 9 iga koolitua seina ääres olivad. Nenda lätsiwad ülepää 16 tülki ära, et paljast 20 weel järeljäiwad, kes ifka endid weel 9 kaupa iga seina ääre jääda oštasiwad.

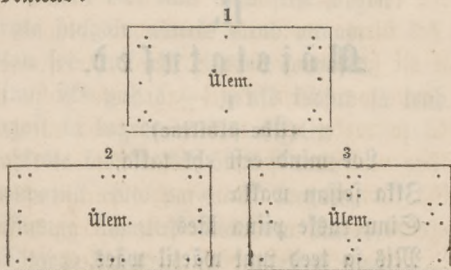
6. Kelmid soldatid.

Ühe sõjamäe ülemaga tegiwad soldatid kord ka pea sedasama nalja. Ülem oli enesel nenda palju soldatist wäljawalitenud, et tal iga külje pääl neljanurgelises tuas, kelle keskel ta isi oli, 7 soldatid olivad. Et aga nendel, kes ülema wahideks walitedud olivad, wäga hääd põli oli ja midagi teha ei olnud, wõtsiwad naad nõuuks oma wendadest, kellel sagedaste palju waewa kannatada ja rasket tööd teha oli, mõnda eneste juure hääd põlwe maitsema wõtta. Ühel pääwal läks ülem kotu wälja. Nüüd arwasiwad wahid paraja aja olemat ammu ettemõetud nõuu täita ja selle mõtega kutsusiwad naad neli seltsimeest, kelle põli wäga wilets oli, eneste

juure ja säädsiwad neid ja endid nüüd sell kommel ära, et iga külje pääl nagu ennegi ifka weel 7 meest olivad ja ülem milgi wiisil pettusest arusaada ei wõinud. Rudas arwatud, nenda sündis. Ülem tuli koju, aga ei märkanud sest midagi, et soldatid seesugust kelmust teinud olivad. Kui nüüd soldatid nägiwad, et kõik arwamise järel kauniste korda läks, tahtsiwad naad teisel pääwal, kui ülem wäljaläks, weel kord sedasama tempu teha. Naad kutsusiwad jälle neli seltsimeest eneste juure ja jautasiwad neid ja endid ifka nenda ära, et ülem milgil kommel arusaada ei wõinud. Ta tuli koju, luges soldatist üle ja seletas uude juure tulnud meeste suureks rõõmuks, et kõik soldatid läes ja keegi äraläänud ega juuretulnud ei olla, sest arm seitse olla iga külje pääl leida.

Rudas oli nüüd soldatitel wõimalik seesugust pettust ettemõtta, ilma et ülem sest aru oleks saanud?

Näitus:

Soldatigi oli eesvalt nagu wigur 1. näitab üle-
pää 16 meest. Naad olivad nenda ärajaetatud, et igas
nurkas 3 ja iga külje pääl üks mees oli. Kui nüüd
neli tükki juuretuliwad, jautasiwad naad endid nenda
ära, et igas nurkas (wigur 2) kaks ja iga külje pääl
kolm seisma pidiwad, nenda et ülem, kes isi keskel oli, ikka
wana armu ees leidis. Et wiimaks neli meest weel
juure saiwad mõetud, paniwad naad igasse nurga
(wigur 3) aga ühe ainukesse ja iga külje pääl wiis
meest seisma. Seeläbi oli 16 mehel hõlpsaste mõti-
malik 8 uut juurewõtta, nenda et neid üleüldse 24 oli,
ilma et ülem oma rehkenduse wiisi järel sest ilmasi
aru oleks saanud. — Seda teeb kõik, kui ettemõetud
asi mitte hoolega wäljarehkendatud ei saa, waid ilma
pikema mõtlemiseta asja kättele mõetakse.

II.

Mõistatused.

1.

(Ühe silbiline).

Koe mind eest ehk takka,

Ikka seisjan wakka

Sinu raske piina käes

Mis sa teed mul wäetil wäes.

Olen meestel armas,
Tuba poisiki warmas
Mind on omal seltsiks wõtma,
Glust läbi ühes tõtma.

Olen lah' mat sõber,
Olgu hää ehk kõwer,
Siiski tulega mind rõhud,
Ja mu elu wälja õhud.

Surmani ma annan
Suud full, wiidet kannan.
Sme! mõnes kohtas naesed
Ka mu küttes on naad waesed!
Mõista, mis see on?

2.

(Kahe silbiline).

Smelik ole! mul ilma sees järgest!
Aruta hulgale nimeks mind annad,
Olgu see elut' ehk elustud looduses,
Sinul üks puhas — m'üks kutsund ja tend.
Tagast ka lugeda armastud olen
Rohkeste lastest, kes õieti saanud
Kaswatust elule parandus' järguks,
Rõõmuga foguwad endid mu ümber,
Täidawad tahtmist ja kuulewad sõna —

Sellest ka wõtan neid pidada kalliks
 Jagades armu ja edenus' järku.
 Mõista, mis see on?

3.

(Ühe silbiline).

Senni kui jagad mul tõsilist nime
 Wanadus tundmata, wõeras mul on —
 Kui seda muudad sa, uft'mata ime,
 Raub mult kewadin' kaunistus' õnn.
 Armastus' asemel põlgamin' astub,
 Hoolimat' järgeste ümber m'ug' läid,
 Runni mu waewalin' elu fõrd kustub,
 Kellel küll algus weel oli täis pääwast haid.
 Pöörad mind ümber, siis kõigidel leiad
 Olemast mind, kell elu on sees.
 Kus m'ust on puudus, sääl paistawad hauad
 Kiikumas kirgeste filmade ees.
 Alati olen ma ametis tegew,
 Üksi siis mitte kui uinutab õõ,
 Sagedast' olen ka otsata wägew,
 Suur on mu näituse põhjendust' töö.
 Järgeste olen truu abimees,
 Et sa ei pöörle' saa häda sees.
 Mõista, mis see on?

4.

(Kahe silbiline).

Uinund uhkes hällis,
Olen maganud
Oma rüppes kallis,
Neiuks kosunud.

Lätsin waatma ilma,
Omaft lahkusin,
Lõune lugul lindma,
Teele ruttasin.

Nägin mõnda maida
Rahwaid rohkeste,
Rahu siiski leida
Wõinud jäädwaste.

Heitsin teiste hulka,
Ühendasin end,
Suurendasin samma
Ragu öde, wend.

Sõudsin kõrbest wälja
Kändsin mõnda teed,
Kõju tahtsin tõtta —
Käidud keerud, keed.

Minetul ka aitsin,
Nagu eksimisel,
Hädalisi, aitsin
Kaug'mal kõndmisel.

Koju jälle jõudnud
Olen mina nüüd,
Baest siiski mõetud
Et saab reisi hüüd.

Mõista, mis see on?

5.

(Kahe silbiline).

Tead sa üht aasa, kus veel jõõwad
Nii tuhanded küll lammastest,
Kus nemad lenast lusti lõõwad,
Sa endid ellalt rõõmust'wad.

Üks karjane neil hoidjaks antud,
Kes seista võta iialgi,
Sest tal on koormaks pääle pantud
Nei kestel kõndi alati.

Ei ole ta veel waenlast näinud,
Kes riisma oleks karja tulnd,
Kõik pahata on mõõda läinud,
Sa kari ikka terve olnud.

Mõista, mis see on?

6.

(Melja silbiline).

Kas tunned ühte muna,
Mis kallim on kui kuld,
Kell' kautuse läbi
Sul kõik on must kui muld.

Ka on ta üks tark maaler,
Kell' sarnast nähtagi,
Kõik, mis on tema maalind
Seesarnast tehtagi.

Ei ole tarwis wärwi,
Ei pinselt jellel töös,
Kõik sünnib aina päiksest
Ja laub pimes öös.

See muna peitus peetud
On kauni lamre sees,
Et paha saaks tast hoitud,
Kui wari tal on ees.

Mõista, mis see on?

7.

(Melja silbiline).

Ma muuta wõin seda tuhat asjaks,
Ja ette toon, mis süda himmustab,
Kõik siiski jäeb tõest tühjaks —
Sest rumal on, kes minu'st' usub.

Beel pole mina jeda mitte näinud,
Mis oleks olnd mul wõimata,
Küll palju töösi olen teinud,
Mis sa ei wõinud arwata.

Sa kõndi minu jeltfis wõtad
Nii waitse maa kui tormse mere pääl.
Kui õnne tood, siis fina tõttad
Mind omal hoidma — asjata.

Mõista, mis see on?

8.

(Kolme silbiline).

Sa sõuad järgest minu järel,
Et tuleks sulle ligemal;
Ma laugel olen elu merel,
Kus mängin tuule keerudel.

Sa soowid mind ja täadmata
On sul mu komme, tegu, wiis,
Wõin tuua ilma mõtlemata,
Nii õnne kui ka õnnetust.

Oh ela minu wennadega,
Kes on su juures rahu sees,
Nei olek on sul tunda, täada —
Kui kaetud pilt sul seisja ees.

Mõista, mis see on?

9.

(Ühe silbiline).

Kaugel omast emast kõnnin,
Pojukene, taewa piirel,
Mis sa sinna waatma läinud
Päikse paiste kenal tiirel.

Sina ennast mitmeks jagad
Õõera kepi rõhu all,
Aga end ka ta all fogud,
Et mõiks jõuda kodumaal.

Pea leiad sugulasi,
Keda sina sõbraks mõtad,
Nende seltsis ühendadud
Ema laisju rutma tõttad.

Mõista, mis see on?

10.

(Kahe silbiline).

Mu esimene on maja tallituses
Sul sagedaste aitjaks,
Sa hoidjaks tarwis alati.
Mu teine aga kaitsjaks,
Et päästaks teda kurja eest.

Ja maja wäljast kui ka seest.
 Kui mõlemaid saad ühend'ma,
 Siis õhu sõudjaks muudan
 Ma end ja kõrgel piiran.

Mõista, mis see on?

11.

(Ühe silbiline).

Ma olen sündind tugewast,
 Mis taewa poole tõttas;
 Küll olen näinud wägewust,
 Kui elu teiseks ruttas.
 Kni esimest täht' katsud muuta,
 Mu wastu siis ei saa sa juuta,
 Waid pead mind omaks järgest hüüdma,
 Ei minust enam äraminna püüdma.

Mõista, mis see on?

12.

(Kolme silbiline).

Mu esimene on üks ferge, wedel olus,
 Mis katab ilma täitsa oma tulus,
 Ja annab uut ja lähedalist elu,
 Ja saadab ära waenu, wiha, walu.

Mu teine rahuta on wäljas rändmas,
Pea noole kiirel pikil teedel jändmas,
Pea ometi jäll' laisaste ja pikalt,
Kui esimene wait ja puhkab rikkalt.

Kui mõlemad saand kofku ühendadud,
Siis esimese sülle pühendadud
Saab tema kõrgel kotta komme sõidul,
Ja esimest end teeni lastma wõidul.

Mõista, mis see on?

13.

(Ühe silbiline).

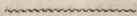
Mind himmustab küll igamees,
Et seisaksin just tema ees,
Kuid kahju, sellesugust hääd
Ees kättesaades juured wead.
Kell aga õnn on koju tõtnud,
Mind oma näppu näha wõtnud,
See leiab sagest kaunist rikkust,
Mis siiski tihti annab ikkust.
Kui tagast loed, siis minuta
Et wõi sa ilmas elada,
Mind tarwis on sul alati,
Et kinnitaks sind uueste.

Mõista, mis see on?

14.

Lühikesed küsimised.

- I. Misjuguft faart ei riisuta rähaga kofku? (Witer-faart; wesi-faart).
- II. Misjuguſeid püſſa ei õmble üfſki rätſepp? (Arg-püſſa).
- III. Kudas wõib raſwaſt ſealiha kolme tähega firjutada? (Peſ).
- IV. Misjugune on kõige pahem puu? (Kaſſ, ſeſt tema okſteſt wõetafſe laſtele wiſſu).
- V. Misjugune on kõige wiimane täht piibles? (I).
- VI. Kui kõrgesſe wõib kõige oſawam ja kergem lind lindada? (Nenda kõrgesſe kui tiimad kandwad).
- VII. Kes ei wõi nagu muud inimeſed iga aafſta oma ſündimife pääwa pidada, waid neli korda wähem? (Seefugufed, kes ſell aafſtal kuſ 366 pääwa, ſündinud on).
- VIII. Kudas wõib 1000 ilma üheta ja nulludeta wiie ühe juguſe numrega firjutada? ($999\frac{1}{9}$).
- IX. Sada ſellſamal kommel? ($99\frac{1}{9}$).
- X. Kuſ on maailma ju ſurma lõpetuſ? (M tähteſ).

III.

Kunstükid.

1. Muna ilma tatti tegemata pudelisje ajada.

Kui muna wiinaäädika sees nenda kava peetud saab, tunni ta pehmeis lähab, siis võib teda nenda peeneis weeretada, et ta lahkeste pudeli kaelast läbiminna võib. Kui jälle wärsket wet pudelisje walatakse, siis muudab muna ennast jälle niisama ümmarguseks nagu ennegi. Sellega võib nüüd järeltulewat nalja teha: kes tahab, võib teistele muna näidata, afnast wäljamisata ja ütelda, et ta wäljas pudelisje kufunud ja weel üsna terve on. Nüüd mindakse õue ja toodakse pudelit, kus muna sees, mis kohegile selle tarwis mahapandud, tупpa, et igamees ütlemise tõsidust näha saaks.

2. Wet ilma mingisuguse riistata tule pääl keema panna.

Selle jauks võetakse üks kaard ehk ka niisama suur paberi tükk, murtakse ja koolutatakse ääred umbes põidla-laiuse ni ülesse ja walatakse siis wet sisse. Kui seda paberit kaunis kava weega küünla tule koftas hoitakse, hakkab wesi wiimaks keema, ilma et paber ärapõleks.

3. Kaard, kelle pääle tuli ei haffa.

Kui kaardi kange julanud maar=jää (Maun) wee sisse pistetaks ja jälle kuivatataks, võib teda julgeste tules hoida, ilma et ära põleks.

4. Tantsiw muna.

Muna saab ühe pikuti sissepistetud ja siis põigeti pöördud õmbluse nõelaga niidi ehk parem walge hobuse jõhwi külgi kinnitatud, auk walge wahaga kinnipandud ja niidi ehk jõhwe teine ots haagi moodi kõwerdatud nõõpnõelaga riiete külgi kinnipistetud. Nüüd hoitakse üht leppi nenda, et niit ta pääl jookseb ja liigutatakse esimest nenda, et muna niidi läbi liifuma peab.

5. Närtsinud lillesti haljaks teha.

Kui lillel alt tüdid otjast mahalõigatud on, pistetaks neid pikuti teewa wee sisse ja lastakse jää nenda laua seista kunni weki külmaks läinud on. Kui see sündinud, saavad enne närtsinud lilled nüüd üsna haljad ja ilusad wäljanäitama.

6. Sõrmust ilma kää märjaks tegemata taldrifu päält ärawõtta.

Pool õlleklaasi täit wet walatakse ühe madala taldrifu pääle ja wifatakse sõrmus sinna sisse. Siis hoitakse ümberpööratud klaasi all põlewat küünalt, nenda et õhk klaasi sees palamuse läbi vähendatud saab ja pannakse sellepääle klaas karmeste taldrifu pääle. Kõik wesi lähab nüüd isienejelt taldrifu päält klaasi ja sõrmust võib wäga hästi ilma kää märjaks tegemata ärawõtta.

7. Pauk ilma pulwreta.

Tubliste täispuhutud märg elaja põis pannakse palama ahju ääre ehk ka tule lähedale. Niipea kui põides olem õhk soojusest wäljalautatakse, lähab põis walju pauguga lõhki, mis, kui ta õige suur ja täispuhutud on, otsegu suurtüki pauk kõlab.

8. Punast roosi walgeks muuta.

Kui punast roosi tule pääl hoitakse, kelle pääle natuke weewelt riputatud on, lähab see sedamaid lumiwalgeks.

9. Kuff muna sees.

Mitimest munast võetakse üks kätte ja lopitakse nenda kava kunni walge ja tael ühe teisega täieste segamine läinud ja tähendatakse siis isiaraliku märgiga. Nüüd ütleb tembutegija teistele, et temal üks kana olla, kes kuue (enam ehk vähem) munade hulgas üht kufe muna munedu, ja see kuff olla juba enne audumist nenda agar, et ta juba püsti seisab, kui tahaks ta laulma hakata. Nüüd pandakse kõik mune laua pääle ja muna, kus kuff sees peab olema, seisab otse püsti, mis enne ettemõetud wihtumise läbi kergelt lorda läheb.

10. Endori nõia rätik.

Tembutegija võtab ühe rätiku, mis enne weega läbileutatud ja siis piirituse sisse kastetud ja ütleb teistele, et ta üht wäga kena wanaaja mälestust saanud ja see olla Endori nõia rätik. Tunnistuseks, et see tõeste nimetatud nõia jagu on, ja mitte mõni muu järelehtnud, olgu see, et ta ära ei põle. Nende sõnadega hoitakse rätikut orgi otsas tule kohas, mis kohe põlema hakkab, aga mitte ära ei põle.

11. Wet ühest klaasist teise minna lasta.

Selle tarwis võetakse mitu õlle klaasi, jäätakse nenda, et üks ikka kõrgemal on kui teine, pannakse üks riie nenda klaaside sisse, et ta iga ühe põhja ulatab ja kallatakse siis ülemine klaas wet täis, mis riidet mööda kõikide sisse jookseb.

12. Põlew lumi.

Selle tarwis võetakse tükk lund, pannakse kampsferi ehk kampsust sisse ja süüdatakse põlema. Ehk küll lumi ümberringi, saab see siiski põlema.

13. Kiünalt nõelaga põlema hakatada.

Kui kaera tera juurdune moswori tükk nõõp nõela otsa pannakse, siis mõis sellega kiünalt, kelle taht, kust niiste otsast äramõetud, weel pisut soe on, kergeste jälle põlema hakatada.

14. Wee all põlew tuli.

Kui tükk põlewat wammi juure wõeramaa pähkile koori sisse ja seda ühe wee nõuu sisse pannakse, ja selle üle tühi klaas kinni nõuu põhjani wajutatakse, põleb wamm wee all edasi, nenda kaua kui klaasi sees olemas õhkus weel wesiinikku järel on.

15. Pudel, mis täita ei wõi.

Kitšas trihter pannakse kitiga nenda pudeli kaela sisse kinni, et säält wahelt õhku sisse ega wälja ei saa. Kui nüüd wet ehk muu wedelikku kärmeste trihtressse kallatakse, jääb see selle sisse seisma ja ei jookse mitte tühja pudeli sisse.

16. Hüppaw õun.

Kui õuna sisse auk puuritakse, natukene jula hõbedat sisse kallatakse, auk jälle umme aetakse ja õuna sooja ahju päale pannakse, siis hakkab ta rõõmsaste hüppama, otsegu oleks tal elu sees.

17. Sojas tuas jääd teha.

Kui üht klaasi linase riidega kinnikaetakse, seda witriooli eethrega märjaks tehakse, siis tuule kätte pannakse ja uueste mitu korda märjaks tehakse, lähab wesi mõne minutiga jääks. Kui aga toopi laua külgi kinnikülmetada laska soowitakse, wõetakse seda, pannakse lund ehk jääd ja soola sisse ja aetakse siis orgiga tubliste ümber. Tuba natukese ajaga on toop laua külgi nenda kinnikülmetanud, et teda säält lahti peab ristama.

18. Kiiunal, mis wee sees põlema hakkab.

Kiiunal, mis 1 nael wahaft, 2 untstist weewlefst, 2 untstist kustutamata lubjast ja 1 untstist wõeramaa juurde pähklete õlist tarwiliku tahiga walmistatud on, hakkab wee sees isienesest põlema.

19. Tulepurstawat mäge teha.

Raua puru segatakse wäha wee sees niisama juure weewle hulgaga taagnaks ja pannakse siis puu riista sisse. Seda riista kaewatakse paari jala sügawuseni märja maa sisse ja kaetakse muruga kinni. Kõige hiljem 24 tunni pärast saab muld ülesse kõrgesse wisatud ja tuleleegid käiwad maa seest välja. Aga, nagu mõista, ei pea mitte liig wäha raua puru ega weewelt wõtma, muidu on neil wäga nõrk jõuud; kui kummagist umbes 25 naela wõetakse, siis võib juba kaunis kena ja suur tulepurstaw mägi sündida.

20. Süit peus pidada.

Kui ühe segi wedelikuga, mis munarebust, Araabia gummist ja tärklisest walmistatud, peu äramääritud ja siis kuiwaks minna lastud saab, võib põlewat süit wäga hästi peusse wõtta ja tüki aega sääl pidada.

21. Põletatud kirja kae pääle tulla lasta.

Kui munawalgega ehk piimaga salaja kae pääle ja tindig aneedsamad sõnad paberi pääle kirjutatakse, saab paber ärapõletatud. On kiri kae pääl kuiwaks saanud, võib põletaja teistele ütelda, et, ehk küll kiri ärapõletatud olla, tema ometi weel tühast põletatud tähti ülesleida. Sellepääle mõetakse tühka ja õerutakse sellega seda kae kohta, kuhu piimaga ehk munawalgega kiri salaja kirjutadi. Sedamaid saab enne nägemata kiri nähtavaks tõusma.

22. Lahti löömata õiji õitsema panna.

Lahtilöömata õide warred lõigatakse kaunis lühikeseks, ja pannakse siis wee sisse, kus salpeetert sulatud on. Selle wee sees saamad naad endid pea lahti lööma.

23. Rüstutamata küünal.

Kui waha ja weewelt, mõlemit ühesuurdune osa mõetakse ja sest küünalt tehakse, võib seesugust küünalt aga suure waewaga ära rüstutada.

24. Alaspidi põlew küünal.

Kui raswa küünalt wass ehk muu seesuguse lühtre sisse pannakse, kuhu enne seda kiwiõli walatud, võib küünalt alaspidi pöördä, ilma et ta ära rüstuks.

25. Kaardi, mis teine mõtleb, ülesütelda.

Wõta 21 kaardi, pane neid 3 unifikusse, iga ühte 7 tükki ühe teise kõrwa ja lasse siis teist mahapanemise aegas ühte neist kaardidest enesele walitseda. Kui kõik otsas on, siis küsi järele, misjugu unifikusse kaard pantud on. On ta seda nimetanud, siis wõta kõik kolm unikut ülesse ja pane ühe teise pääle, ometi nenda, et see unif, kus mõeldud kaard on, keskele jääb. Siis pane need 21 kaardi rea järele jälle 3 unifikusse, iga ühte 7, aga nenda, et iga unifikusse üks ainus korraga saab. On see sündinud, siis küsi jälle, misjugu unifikus mõeldud kaard nüüd on, pane tähendatud unif teiste wahale, ja tee nendasama kui enne. Wiimase korra pane weel mõeldud kaardiga unif keskele ja wõta siis 11 kaardi päält ära; 11. kaard on see, mis teine mõtleb.

26. Seesama teisel wiisil.

Lasse teist üht mängu kaardisi segada ja siis seda, kes mõtelda tahab, ülewelt oma tahtmise järel neid ärawõtta ja wiimast meeles pidada. Siis lasse neid jälle sellesama korra pääl, kudas neid ärawõeti, mängu pääle tagasi panna ja sellepääle oma kätte anda. Nüüd pööra kaardid seliti ja loe ka üks hulk ära — neid

peab ometi rohkem olema, kui neid, mis teine luges. Siis pane tähele, et sa mitte 1 waid 2 lugema hakanud ja et ärawõetud kaarda ümber pööratud ühe teise pääle paned, nenda et esimene kaard, kellega lugema hakanud, kõige alumine on j. n. e. Need ärawõetud ja ühe teise pääle pandud kaardisi pane jälle ülesse mängu pääle, nenda et nüüd wiimane enese ärawõetud kaard ülesse otja tuleb. Nüüd anna terwe mäng teise kätte ja lasse teda, kui ta näituselks enne 4 kaardi päält ärawõtnud oli, nüüd 5, kui ta enne 8 mahawõtnud, nüüd 9 j. n. e. päälehakata, ja kunni selle arwuni, mis sa isi ärawõtsid, kaardisi äralugeda, siis saab see kaard, mis ta enesele nimetatud arwus leiab, mõeldud kaard olema. Siin juures ei ole mitte waja, et teine nende kaardide arwu, mis ta päält ärawõtnud, julle nimetab.

27. Kinni filmega ütelda, kas kaard pilt on wõi mitte.

Wista ühe mängu kõigidele piltkaardidele ühte otja peenikese nõelaga aul jisse, nenda et nende selja taga pisuke kõrge punkt tõuseb. Kui nüüd filmi kinniseutatakse, siis võib, saagu kaardid nenda palju kui tahes segatud, ometi kergeste ütelda, kui täatud kohti näpuga järelatjutatakse, kas kaard pilt on wõi mitte.

IV.

Kensakad rehkendused.

1. Andas teisele arwu ütelda wõime, mis tema mõtleb.

Lase mõeldud arwu kahega kawatada ja siis wiis juure arwata. Mis väljatuleb lase wiiega kawatada ja siis kümme juure arwata ja seda summa veel kumnega kawatada. — Nüüd lase wiimse kawatamise läbi sündinud arw enesele ära ütelda ja tõmba oma meeles pääst 350 temast maha. Mis üle jääb, sest lõika paremat kät kaks nulli maha. Mis nüüd järel jääb, on see arw, mis teine esmalt mõtles. Mõeldud aru ärgu olgu murtud numer.

Näituseks, mõeldud number olgu 25. Kahega kawatatud annab ta 50. Wiis juure arwatud 55; 5-ega kawatatud 275; 10 juure arwatud 285; 10-nega kawatatud 2850; säält 350 mahaarwatud ja 2 nulli ära kustutatud = 25.

2. Teine wiis.

Lase mõeldud arwule üks juurearwata, ja siis kolmega kawatada. Väljatulnud arwule kaks esmalt üks ja sellepääle mõeldud arw isi juurearwata. Nüüd

Küsi armu suurust järele, tõmba säält pääst neli maha ja jaga siis järeljäänud summat kuue läbi. Väljatulnud arm on see, mis teine mõtles.

Näituseks, mõeldud nummer olgu 6. Üks sinna juure arvatud annab 7; 3-ega kasmatatud 21; 1 juure arvatud 22; mõeldud 6 ka veel = 28. Säält 4 maha arvatud = 24; 4-jaga jagatud = 6.

3. Kolmas viis.

Käsi mõeldud nummert isienesega kasmatada, sellepääle aga mõeldud numrest üks mahaarwata ja siis feda, mis üle jääb, nendafamuti ka isienesega kasmatada. Kui see sündinud, lasse esimesest kasmatuselt wiimane kasmatus mahaarwata. Selle numre juure, mis üle jäi, arma veel üks omas mõttes ja wõta siis pooleks. Mis siis väljatuleb, on see arm, mis teine enesele esmalt mõelnud on.

Näituseks, 6 olgu arvatud nummer. See isienesega kasmatatud, annab 36. Mõeldud 6-est üks mahaarwatud, jääb 5 üle. See nendafamuti enesega kasmatatud, annab 25. Esimesest 36 nüüd 25 mahaarwatud, tuleb 11, sinna mõttes 1 juurearwatud, 12, see pooleks wõetud, 6, nagu feda mõeldud fai.

4. Kudas teisele neli üfsifud mõeldud arwu wõime ütelda.

Lase kõik neli nummert ilma nägemata kohegile üleskirjutada. Siis käsfi esimest nummert kahega kaskwatada, wiis juurearwata ja seda summat wiiega kaskwatada. Selle arwule arwatakse kümme juure. Seda summa tuleb jälle kumnega kaskwatada ja siis kolmas mõeldud nummer juurearwata. See summa saab jälle kumnega kaskwatatud ja siis neljas mõeldud nummer juurearwatud. Mis nüüd wäljatuleb, seda lase enesele ütelda ja tõmba siis omas meeles temast 3500 maha. Neli nummert, mis ülejäänud, on järke mõõda mõeldud numred. Siin olgu weel tähendatud, et need üfsifud numred peawad olema.

Näituseks, mõeldud numred olgu 3, 7, 5, 9. Esimene 3 kahega kaskwatatud, annab 6, 5 juure arwatud 11, see 5-ega kaskwatud 55. Sinna jälle 10 juurearwatatud 65, mõeldud 7 juurearwatud 72, see 10-nega kaskwatatud 720. Selle pääle mõeldud 5 juurearwatud 725, see 10-nega kaskwatatud 7250. Nüüd saab wiimane mõeldud 9 juurearwatud, mis 7259 wälja teeb ja säält siis 3500 mahaarwatud. Kui järeljäänud numred 3759 ühe teisest lahutatakse, tulewad mõeldud numred 3, 7, 5, 9 wälja.

5. Külapoiiste õunad.

Rahel külapoiisil oli õuni kingitud. „Kui sa oma õunadest faks mulle annad,“ ütles Saan Sürile, „fiis on mul ka nendasama palju õuni kui sul.“ „Mis tarwis seda,“ kostis Süri, „anna sina parem oma õunadest faks mulle, fiis on mul just faks fõrd nenda palju kui sul.“ Palju õuni oli kummagil?

Saanil 10, Süril 14. Kui Süri oma õunadest faks Saanile oleks annud, fiis oleks mõlematel ühe tafa 12 olnud. Oleks aga Saan oma õunadest faks Sürile annud, fiis oleks sell' 16, temal aga paljast 8 ehk pool vähem olnud.

6. Wiina mõõtmine.

Üks isa tegi enne surma testamenti, kus sees seisis, et tema kolm poega seda wiina, mis ta järel jättis, jagama pidivad ja nenda, et igamees ühe suuruse osa täisi, pooleli täidetud ja tühji waatisi saama pidi.

Kui pojad wiina ülewaatasivad, leidsivad naad, et ülepea 21 ühesuurust waati, kellest 7 täis, 7 pooleli täis ja 7 tühja oliwad, mis naad nüüd jagama pidivad. Kudas wõis see jagamine fõrda minna?

Kõige esmalt täitsivad nemad neli pooleli täidetud waati täis, nenda et sell kombel faks uut waati juure

tulimad, mislābi neil nüüd 9 täit waati olimad, kellest igamees 3 sai. Et nüüd weel kolm poole täide ja 9 tühja waati olimad, wõisimad naad kergeste jagatud saada.

7. Saiad.

Et Tuku foolis usinaste õppinud oli, kingiti temale jõuluks suur hull saiu. Ta waatas neid järele, pani laua pääle ja ütles: „Neid on küll üks kaunis hull, aga ometi mitte sada.“ Ta tahtis nende arwu täada saada ja säädis neid seepärast laua pääle rida. Oli 3 tüki igas reas, nagu ta esmalt katset tegi, siis jäi talle üks üle. „Dot, oot!“ mõtles ta, „küll ma targem olen,“ ja säädis 4 tüki rida, aga kārwa lugu, nüüd jäimad kaks tüki üle. Ta säädis 5 tüki rida, aga 3 jäimad järele, 6 tüki rida, 4 järele.

Kui ta neid seda wiisi ridasje säädides nägi, et esite 1, pärast 2, 3, 4 j. n. e. järel jäimad, ütles ta: „Nüüd on mul nende arw ometi täada!“ Kudas oli see võimalik?

Ta otsis kõige vähemat nummert, mis ennaft 3, 4, 5, 6 läbi ilma restita jagada laskis. See on 60. Kui ta säält kaks mahaarwas oli ta saiade arwu, mis 58 suur oli, leidnud.

8. Kooli poisid.

Üks kirikuõpetaja küsis koolmeister käest, kui palju temal tänawu aasta lapsi koolis olla. Koolmeister aga, kes õpetajale natukene armata anda tahtis, wastas: „Kui mul faks, pool ja weerand kord niipalju koolipoisja oleks, kui mul neid on, ja teie, auulik isand, ka weel sinna juure armatud saaksite, siis oleks mul neid just sada. — Kui palju oli ülepää lapsi koolis, kellele aru õpetaja täada saada soowis?

36, sest 2 kord 36 on 72, $\frac{1}{2}$ kord 36 18, mis, kui 72 juure armatud saab 90 wälja teeb. $\frac{1}{4}$ kord 36 on 9 ja 90 sinna juure, teeb ühte kofku 99 wälja. Oleks õpetaja ka ligiarmatud, siis oleks neid sada olnud.

9. Glaja puu otja ronimine.

Üks pisuke elajas tahtis ühe kaunis kõrge puu otja ronida. Ehk ta küll agaraste ronis, ei saanud ta päämas ometi rohkem edasi kui 8 jalga; sellewastu tuli ta iga õõse 4 jalga tagasi. Pikalbajase waewa ja raske järele nägi ta ennast kaheteistkümnendamal pääwal wiimaks puu latwas olewad. Kui kõrge oli see puu. Kelle otja pisukene loom ronis?

Siin mõib kergeste jeda wastust oodata, et puu 48 jalga kõrge olnud, aga kui hoolega järelmõeldakse, mõib igamees kergeste arusaada, et see mitte nenda ei ole, sest kui elajas fõrd puu latwas oli, ei tulnud ta enam tagasi ja seepärast ei olnud puu mitte 48, waid 52 jalga kõrge.

10. Sada raha, sada rubla.

Keegi ostis saja rubla eest kaupa ja maksis selle eest sada raha tüki, mis kolmest jausst olivad, nimelt: imperjaalid ehk kümne rublased kuld rahad, rublased paberrahad ja kahekümne kopikalised hõberahad. Kui palju andis ta igast jausst wälja, et rublade arm raha armuga ühte läks?

8 imperjaali, mis kõfku 80 rubla, 2 rublast paber- raha, kõfku 2 rubla, ja 90 kahekümnelist, mis kõfku 18 rubla wälja tegiwad, nenda et üleüldse 100 raha 100 rubla olivad.

11. Sada looma, sada rubla.

Üks kawal lihuniik, kes näha tahtis, kui hästi ta poisj rehkendada pidi mõistma, andis sellele sada rubla ja nimetas, et ta selle raha eest loomi pidada ostma, aga mitte wähem kui sada. Ostetud loomad mõida

kolme fugu olla: sead, lammad ja aned. Sigade hind olla 10 rubla, lammaste hind 3 rubla ja anede hind 50 kop. tüfist.

Kui mitu figa, lammast ja aned mõis lihunikule poiss osta?

5 figa, need tulivad 50 rubla, 1 lammas 3 rubla ja 94 aned 47 rubla maksmaks. Sell kombel oli ta saja rubla eest sada elajast osta saanud ja mõis neid nüüd oma osavuse tunnistuseks peremehe kätte wiia.

12. W a n a d u s.

Wanaisa küsis pojapoja käest kui wana ta olla. See wastas: „Kui ma pool, weerand ja kahesjandik furd nenda wana oleks ja ühe aasta weel finna juure armaks, siis oleksime meie ühe wanadused.“ Wanaisa oli küll 70 aastane, kui wana oli aga pojapoeg?

24 aastane.

13. Pääwade arw müüri kõrguse järel.

Üks wäike loomake tahtis ühe müüri pääle ronida, mis 12 jalga kõrge oli. Ehk ta küll kõigest jõuust ja rammust pääwas suure waewaga 3 jalga edasi sai, tuli ta ometi iga kōse 2 jalga tagasi. Mõllal sai ta feesuguse pikalise edasi minemisega müüri pääle, kuhu ta minna tahtis!

Üheksama pääwa õhtul. Müür oli küll 12 jalga kõrge ja loomuke jõudis iga pääwa õõjese tagasimineku järel palja ühe jala edasi, üheksama pääwa õhtul sai ta aga müüri ääre pääle ja ei läinud enam tagasi.

14. Abielu paari eluaastad.

Üks abielu paar oli juba mõne hää aasta abielus; naene sai 26, mees 42 aastaseks. Nende paari mineku ajal oli peigmees just poole wanem kui pruut. Kui wanad olivad naad pulma aegas ja kui kaua maitsestivad naad juba abielu õnne?

Pulma ajal oli pruut 16, peigmees 32 aastane ja olivad nüüd juba 10 aastat abielus.

15. L e i b a d.

Üks pagari naene läks leibadega linna. Ta müüs esmalt poolt osa leibadest ja üht poolt; poolest osast poolt ja veel üht poolt leiba; sest poolest osast jälle poolt, ja ühe poole leiba; nüüd järele jäänud osast poolt ja ühe poole leiba, wiimasest osast veel poolt ja ühe poole leiba ja üks jäi järele. Palju oli tal esmalt? 63 leiba.

16. Sõbra wanadus.

Üks sõber küsis teise käest: „Kui wana oled sa?“
Teine kostis: „Kolm kord nenda wana kui mu poeg;
omelt 5-e aasta eest olin ma 4. kord nenda wana kui
mu poeg. Kui wana oli isa ja kui wana poeg?“

Isa 45, poeg 15 aastane. Viie aasta eest oli isa
40, poeg 10 aastane ja esimene see järel 4 kord wanem.

17. S u l e d .

Dma fulgest kingib keegi esimese sõbrale neljat osa
ja weel 3 fulge pääle kauba, teisele ülejäänud fulgest
kolmat jagu ja 4 fulge ja kolmandamale neist, mis
tal weel on, poolt osa ja weel 6. Kolm jäiwad ta
enesele järele. Kui palju fulgi oli tal enne seda olnud,
kui ta neid sõbradele kinkima hakkas?

48 fulge.

18. Olle joomine.

Üks mees ja tema naene jõiwad 28 pääwaga ühe
waadi õlut ära. Kui naene kotu ära läks, leidis mees,
et tal waadist üksipäine 44 pääwaks juua sai. Kui
kaua oleks aga naesel selle tarwis aega läinud, kui
mees kotu ära oli?

77 pääwa.

19. L a m m a d.

„Palju lammuid sul on?“ küsis üks karjane teise käest. „Mul on enam kui 20 aga vähem kui 30 lammast; lasen ma 2 korraldi lauta, jääb üks lammas üle; lasen ma 4 korraldi lauta, jääb 3, lasen ma 5, jääb viimaks 2 lammast üle.“ Kui palju lammaid oli tal ülepää?

27 lammast.

20. R a h a.

„Palju raha andis sulle isa?“ küsis üks wend teise käest. „Arwa isi,“ kostis see, „sest sina oled juba mitu aastad rohkem koolis käinud kui mina. Kui ma omaast paremast taskust pahemasse ühe kopika panen, siis on mul kummagis taskus ühe paljus, aga panen ma pahemast paremasse kopika, siis on paremas taskus poole rohkem.“ Kui palju raha oli wennal taskus?

Paremas 7, pahemas 5 kop. sest kui ta paremast ühe kopiku pahemasse pani, oli tal mõlemis 6, wõttis ta pahemast aga ühe kopika ära paremasse, siis oli paremas 8 ja pahemas 4, sell kombel paremas pool rohkem kui pahemas.

21. A n e d.

„Tere, tere fada ane!“ „Ei meid ei ole fada ane. Oles meid veel 15 ane ja 5 ane ning oles need 3 haiget ane, kes täna homiku koju jäiwad, ka siin ja oles fina ka ani, siis oles meid niipalju sajaft enam, nagu meid nüüd sajaft vähem on.“ Kui palju oli siis anesi?

88 tüffi.

22. Kui palju löi kell?

„Armsad sõbrad mõtke kuulda kell on — — — lõõnud ära,“ hüüdis õõwaht. „Kui palju on ta lõõnud? küsis mõõdamineja. „Oles ta veel ühe hoobi lõõnud, siis oles ta just poole, kolmandiku ja weerandi neist hoobidest lõõnud, mis ta nüüd löi.“ Kui palju oli kell siis lõõnud?

12.

23. De ja wenna õunad.

„Anna oma õunadest kümme mulle, meil on siis ühe paljus,“ ütles õde wennale. „Kui sa aga oma õunadest kaks mulle annad,“ kostis wend, „siis on mul seitse korda nenda palju nagu sul siis veel on.“ Palju oli kummagil?

Sel 6, wennal aga 26 õuna.

24. Laste arm.

„Mitu last sul on?“ küsis õpetaja ühe taluperemehe käest. „Mul on praegu tütreid ja poegi ühe paljus, aga kui mu kõige wanem poeg, kes mõne aasta eest ära suri, weel elus oleks, siis oleks nüüd igal tütrele poole rohkem wendi kui õdesi.“

Kui mitu last oli tal siis, kui õpetaja nende arwu küsis?

6 last.

25. Rändajad kõrbes.

Kõrbes oliwad kaht rändajad mahaistunud ja tahtsiwad lõunat süüa. Kui naad parajalt sööma hakasiwad, tuli kolmas weel juure ja palus enesele nende toidust osa, mis eest ta, et ta kõht wäga tühi oli, 21 kop. lubas, miska rändajad rahul oliwad. Esimesel oli kolm, teisel neli leiba, ja need saiwad kõik ärasöödud. Pärast sööma läksiwad aga kaht esimest rändajad 21 kop. jagamise pärast riidu. Esimene, kellel neli leiba oli, nõudis 16, teine aga kell kolm leiba 12 kop. Et aga ülepää 21 kop. leibade eest antud oli, kudas wõisiwad naad siis seda raha jagada?

Esimesel oli neli, teisel kolm leiba. Meist sõi kumagi kaht üks kolmandikku ära, nenda et ka mõeras

niisama palju, see on kaks üks kolmandikku sai. Nende kahe ühe kolmandiku leiba eest maksis mõeras 21 kop. ja selle järel sai see, kellel kolm leiba olnud oli, 6 kop., teine aga, kellel neli leiba, 15 kop.

26. Alem kullasepp.

Ühe kullasepa kätte toodi pärlisi, et ta neist üht seesugust risti pidi tegema, kellel, kui ülemelt alla poole loeti, üheksa pärlid pidi ettetulema ja päale selle veel iga külje pääl ühe suurune arv olema. Kullasepp nägi, et see, kes temale tööd annud, üks rumal inimene oli ja seepärast rehkendas ta, kuidas ta seda petta pidi saama. Särelarmates leidis ta, et ta 2, 4, 6 ja ka 11 kiwi ära võtta võis. Kuidas oli see temal võimalik?

Ta tegi seesugusi ristid:

1	2	3	4	8									
8	8	ehf	7	7	ehf	6	6	ehf	5	5	ehf	1	1
8			7			6			5			1	

27. Saja rubla arvamine.

„Anna mulle sada rubla,“ ütles üks kaupmees teisele, „siis on mul poole enam.“ „Anna sina aga oma rahast sada rubla mulle, siis on meil ühewõrra. Palju oli kummagil kaupmehel küsimise aegus raha?

Küsimisel 700, teisel 500 rubla.

28. Tubaka toosid.

Mõisnikul oli kaks kena tubaka toosi. Kui ta esimese toosi sisse kahelja rubla pani, siis oli see teisest poole odavam; pani ta need kahelja rubla aga teise toosi sisse, siis oli see kolm kord kallim kui esimene. Kui palju maksis nüüd esimene ja kui palju maksis teine toos? Esimene toos maksis 24, teine 64 rubla.

V.

Mitmesugu nalja tükid.

1.

Rudas võib raha, mis laua pääle riista alla pandud, ärawõtta, ilma et riist ülestõstetud saaks? — Võta esmalt kaks ühesugust rahatüki, pane neist üks laua pääle riista alla, teist aga petta kohgile ära, kust teda ometi, kui tarwis, koge kätte saada võib. Nüüd ütle teistele et sina raha laua päält ärawõtta võid, ilma et isi riista ülestõstaksid. Selle tarwis võta veel üks riist, pane raha koha laua alla ja löö siis ühe krepiga kord laua pääl seisawa riista, kord jälle laua all seisawa

riista pihhta. Wiimaks lasse peidetud raha salaja laua all olewa riista fiske kufuda, wõta wälja ja näita teistele, üteldes, et raha juba käes on. Sedamaid saawad teised riista laua päält ärawõtma ja järelwaatama, kas raha tõeste kadunud on, aga nüüd ole fina kärmem ja tõmba, nii pea kui riist ülestõstetud, raha alt ära. Sell kombel oled fina raha riista alt ärawõtnud, ilma et isi riista ülestõstnud oleksid.

2.

Kui palju on pool kaheteistkümnest.

Seitse, aga mitte kuus. Kes seda uskuda ei taha, sell wõib warsti näidatud saada. Wõta Ladina keele nummer XII ja tõmba temale just kesi kohast kriips läbi, nenda et ta täieste kahte jaku jaetud saab. Seda wiisi wõid sa selgeste näha, et pooled mitte VI ei ole, waid VII on.

3.

Üks mees ei tahtnud ülemal nimetatud kaheteistkümne poole suurust uskuda ja tahtis teisega, kes just kahe õlle pudeli juures istus, mis ta praegu tühjendanud oli, kahe teise pudeli päale kihla wedada. See oli sellega rahul ja nüüd löödi käd kokku. Kui õllejooja seda tõeks tegi ja see eest mahatehtud kihlweu wõitu, kahtteistkümnest pudelid nõudis, hakkas kautaja naerma ja ütles: „Ohoo sõber, mis sul nüüd meele

tuleb? Meie ei ole mitte kaheteistkümmne, vaid kahe teise pudeli päale käsfi lõõnud. Ma ei ütelnud, et ma kaksteistkümmend pudelit maksan, vaid et sul juba kaks pudelit enne laua pääl oli, lubasin ma sulle kaks teist pudelit veel osta, mis ma nüüd hää meelega täidan.“

4.

Millal on kolm nädala püha järgestiku? Iga nädala, sest meil on pühapääm, Suudidel laupääm ja Muhameetlastel reede pühapääm.

5.

Mis asi ja kudas on see võimalik, et kellelegile tuas üht asja peusse anname, mis kõik, kes tuas on, näha võivad, aga see, kes seda peus hoiab, isi mitte? — Sellele, kes seda ei usu, saab ta oma kõrw peusse antud; seda võivad kõik teised, kes tuas on, näha, kinnihoidja isi aga mitte.

6.

Arwa seesugust oma maa mereäärilist linna nime, kellest järeltulewate tähtega neid nimesi võib sünnitada.

1) Kui sa linna nime 2, 3, 2, 5, 6, 2 tähte järke mööda võtad, üht endist Bene riigi maatüki.

2) 8, 6, 2, 2, 7 tähte, ühe usuija nime piiblest.

- 3) 3, 5, 1, 8, 7 tähte, õõpifu armsat elukohta.
- 4) 1, 2, 8, 4, 5 tähte, üht omamaa linna.
- 5) 1, 2, 8, 7, 2, 3 tähte, üht suurt järve Siberimaal.
- 6) 7, 2, 3, 4, 5, 2 tähte, Iisraeli waenlaste maad wastu riigi lõpemist.
- 7) 3, 2, 1, 3, 2, 6, 5, 4 tähte, üht põhja pool elawat rahvast.
- 8) 6, 2, 7, 2, 3, 2 tähte, üht wanaaegset Gesti maakonda.

Misjugu on see nimi, kelle tähtedest kõiki neid nimesi võib sünnitada?

Paldeski, sest võtame temast 2, 3, 2, 5, 6, 2 tähe, siis saame Maska nime, mis enne Wenemaa pärast oli, 8, 6, 2, 2, 7 Isaakit, j. n. e.

7.

Ühest Gesti ennemuistses juttus ettetulewast nimest, keda praegu ka üks selts kannab, järeltulewad sõnu sünnitada.

- 1) 4, 5, 3, 8, 8, 7, 6, 4 tähega üht piible läbi tuttawat maad.
- 2) 3, 4, 6 tähega üht eluandewat kuud; ka naesterahwa nime.
- 3) 3, 4, 4, 1, 2, 3 tähega looduse aset.
- 4) 5, 6, 6, 4, 2, 1, 7 tähega üht kaubalinna Väänemere ääres.

- 5) 8, 3, 4 tähega esimest armu andjat.
- 6) 3, 4, 5, 6 tähega üht naesterahwa nime.
- 7) 7, 6, 7, 4 tähega lõhna proovijat.
- 8) 1, 1, 5, 6, 3, 4, 4 tähega üht Inglis maafonda.
- 9) 2, 8, 8, 7, 4 tähega üht naesterahwa nime.
- 10) 5, 8, 6, 7 tähega üht meesterahwa nime.

Misjugune on see nime, kelle tähtedest neid sõnu sünnitada võib?

Elmarine.

8.

Küsi kellegi käest, kas ta kolm korda hüüda võib: „Saan, tule siia“ ninaga. Kui ta nüüd seda walmis tegemas on ja ka tõeste teeb, siis võib ja teda ometi walelikuks ajada. Sa ütlesid, et ta ninaga kolm korda „Saan, tule siia“ pidi hüüdma, mis tema aga loomulikult teistiti mõistis ja kolm kord hüüdis: „Saan, tule siia ninaga.“

9.

Kuhu võib ja küünlajalga panna, et kõik teised, kes sinuga tuas on, teda näha võiwad, sina ise aga mitte? — Kui ja küünlajalga isienne pää päale paned, siis nägewad teised teda ennast, sina aga üksi ta walgust.

10.

Ütle kellegile, et ta üht kaunis suurt tüki puud lõuneks mitte teise uſse alla wiia ei jõua. Kui ta seda ei usu, siis lõika temale laast laastult puu küljest maha ja lasse teda üks haawalt uſse ääre wiia. Sell kombel võib ta mitu tuhat korda käia, enne kui ta pun tüki laastud uſse alla saab.

11.

Kudas võib kolm leiba tükki ühe mütsi alla panna, ilma et teised neid mütsi ärawõttes näeksiwad? Siin ei ole muud tarwis, kui wõetakse kolm leiba tükki, süüakse ära ja pannakse müts päha. Nüüd wõtku teised ka mütsi pääst ära, leiba tükkisi ei wõi naad ometigi näha.

12.

Paar ehk liig? Lase teist paar raha tükki peusse wõtta ja ütle, et sa temale igakord nimetada wõid, kas raha arm paremas peus liig ehk paar on. Selle tarbeks käsfi raha arm paremas peus isienesega käsawatada ja seda raha armu, mis pahemas peus, sinna juure arwata. Kui nüüd raha summa paaris on, siis on paremas peus liig; on raha summa aga liig, siis on paremas peus paar.

13.

Kudas mõis põningu afnast mäljawaadata ja all tuas ühel ajal juua? Kui põningu aken eest ära mõetaks, alla tuaks ja tua afna ette pannaks, siis mõis tuas juua ja ühel hoobil afnast mäljawaadata.

14.

Ütle teisele, et ta mitte üksi oma kuube seljast ära ei mõi võtta. Kui ta seda ei usu, ja kuube seljast äramõtma hakkab, tõmma ilma wiitvitamata oma kuub ka seljast ära. Sell wiisil ei ole ta mitte üksi, waid sina ka kuube seljast äramõtnud.

15.

Külamees läks kõrtsi pühadeks wiina tooma ja wõttis kümne toobilise lähtri ligi, täitis täis ja pööris koju poole tagasi. Tee pääl tuli talle aga üks sõber vastu; jellel oli üks kolme ja teine seitsme toobiline lähtri kaasas. Et esimene enesel 10 toopi waja ei arwanud olemat, wõttis ta nõuaks, poolt osa sõbrale anda, kes ülepää kõrtsist ka saanud ei oleks, sest esimene oli kõik 10 toopi äratoonud, mis kõrtsmitul üleüldse hinge taga oli. Teine oli jellega rahul ja nüüd hakkaswad mõlemad wiina pooleks mõõtma. Kudas mõiswad naad seda aga toime sobitada, sest neil ei olnud midagi muud mõõduriista, kui üksi kolme ja seitsme toobiline lähtri?

Kõige esmalt wõtsiwad naad kolm korda kolme toobilise lähtrega kümne toobilise lähtre seest ja paniwad seitsme toobilise täis. Nüüd jäi kümne toobilise weel üks ainus toop järele. Seitsme toobiline oli küll täis, aga nemad walasiwad seda uueste kümne toobilise sisse tühjaks, kus enne üks toop ees oli ja nüüd sell kombel kahetja sai. Selle pääle lallasiwad naad kolme toobilise seest järeljäänud kaks toopi seitsme toobilise sisse ja wõtsiwad sellega ühe korra weel kümne toobilisest ära, kuhu nüüd weel wiis toopi järeljätiwad. Selle pääle walasiwad naad kolme toobilisest kõiki sees olemat wiina seitsme toobilise sisse, kus enne kaks toopi ees oliwad, ja nüüd weel kolm toopi juure tuliwad, nenda et ka ses ülepää wiis toopi oliwad. Sell wiisil jäiwad naad ilma mingisuguse wähema mõõduriistata oma mõõtmist korda.

S i s u.

Nr.		Lehe- lülge.
I. Naljakad jutud.		
1.	Kuriwaim kõhtus ja pajas ehk kensakad pulmad .	3
2.	Uus müts poole toobi wiina eest	15
3.	Jõest ilma sõiduriistata üle minna	22
4.	Kõrgemasse hüpata kui maja	25
5.	Petetud koolmeister	27
6.	Kelmid soldatid	30

II. Mõistatused.

1.	Piip	32
2.	Usti ja isa	33
3.	Uus ja suu	34
4.	Wesi	35
5.	Taewas	36
6.	Silmamuna	37
7.	Unenägu	37
8.	Tulewik	38
9.	Wihm	39
10.	Kottas	39
11.	Laud ja haud	40
12.	Tuulelaew	40
13.	Loos ja sool	41
14.	Kümme lühikest küsimist	42

III. Kunstütid.

1—27	43—52
----------------	-------

IV. Kensakad rehkendused.

1—28	53—67
----------------	-------

V. Mitmet sugu nalja tükid.

1—15	67—74
----------------	-------

Uuest on wäljatulnud ja kõiges raamatupoodides kui ka meie trükitojas, Konditor Borki majas, Tartus, ja ka Schnakenburgi trüki- ja tiwitrüki-tojas, Marstalli-uulits Nr. 5 Mias on saada:

- Abelliino, suur bandiit ehk eluwõtja. Hind 16 kop.
Abwokat tohtri ametis. Lustmäng neljas waatuses. H. 25 f.
Ameerika metsades. Hind 18 kop.
Bosko Kunstükid. Hind 15 kop.
Gestirahwa õhtone juttustaja. Hind 12 kop.
Esimene noor juttomees. Hind 25 kop.
Josep Haideni ellokäik. Üks illus jut. Hind 20 kop.
Jutustused Wenemaalt. Hind 20 kop.
Raks sõjawangi. Hind 20 kop.
Kalewi poeg. Üks ennemuistene Gesti jut. Rahestümmes laulus. Kolmas trük. Hind 1 rubla 20 kop.
Rasuline kõgi- ja majapidamise ramat. Hind köidetud 1 rubla 20 kop.
Kleine estn. Handgrammatik. Hind 50 kop.
Kodu-kool. Esimene raamat. Hind 25 kop.
Kodu-kool. Teine raamat. Hind 25 kop.
Kooli-kaart Liwi-, Gesti- ja Kuura-maa. Saksa-, eesti- ja läti-keeli. Hind 20 kop.
Kooli-seina-kaart. Liwi-, Gesti- ja Kuura-maa. Saksa-, eesti- ja läti-keeli. Lasteeritud ja rulli pandud. Hind 5 rubla 50 kop. Linase riide pääl mapi sees. Hind 4 rub. 50 f.
Kooli-teadus. Hind 30 kop.
Kulla wõimus. Hind 20 kop.
Kagle Reno laul. Hind 3 kop.
Lehekuu dield. Hind 18 kop.
Lille pöösas ehk elu ja armastus. Hind 10 kop.

Maggusad pähkleterrakesed nore ja wannale õppetuseks
ja ajawiteks. Hind 10 kop.

Mesilastest ning nende pidamisest. Hind 30 kop.

Metsa roosid. Lille põõsa eht elu ja armastuse tõine
jagu. Hind 8 kop.

Mo Isamaa. Hind 15 kop.

Mõistlik majapidaja ja laste kaswataja. Hind 50 kop.

Meegri kuningas Kambuda. Hind 12 kop.

Neljas Gesti juttotooja. Hind 18 kop.

Neljas Gesti laulutooja. Hind 18 kop.

Saaremaa onupoeg. Hind 16 kop.

Saksakeele õppimise juhhatamine. Tõine trükk. Hind 25 f.

Sõa sannum ja terretamine eht 10 kaunist laulo sõa
ajal. Hind 7 kop.

Särane Mul'k eht sada watta tangusoola. Hind 40 kop.

Tuletorn. Hind 50 kop.

Uus saksa keele õppimise-ramat marahwale. I. jagu. Tõine
trükk. Hind 30 kop.

Wanne ja õnnistus. Hind 30 kop.

Weike jutto ramat, kus sees on nelli kentsakat jutto.
Hind 10 kop.

Weike külwimees. Hind 40 kop.

Weike lauloramat. Hind 5 kop.

Weike makele sannaramat. Hind 90 kop.

Willandi Tutupuhuja. Neli imelikku tõeste sündinud lugu.
Hind 12 kop.

Willi. Tutustus Ameerika maalt. Hind 24 kop.

Willandi laulik. Tõine parandatud trükk. Hind 25 kop.

Õppetus kuidas sa wõid rikkaks jääda. Hind 12 kop.

Üks ramat wannast rahwast. Hind 5 kop.